

„Én csak a jó példát mutatom!”

Beszélgetés dr. Nyisztor Tinka néprajzkutatóval, a pusztinai Szent István Egyesület vezetőjével

Pusztina (románul Pustiana) az egyik legfiatalabb moldvai magyar település, székely eredetű lakossága az 1764. évi madéfalvi mézszárlást követően menekült Erdélyből és telepedett a Tázló nevű folyócska mellé. Lakóinak vallása római katolikus, templomának védőszentje Szent István magyar király. Románia legutóbbi tisztességes népszámlálása szerint (1930) lakosságának 97%-a magyar anyanyelvű volt, azóta nincs megbízható hivatalos adat, de ma sem lennének kevesebben. Az 1940-es években mintegy 40 család Magyarországra költözött, s a Baranya megyei Szárászon és Egyházaskozáron telepedett le. 1948-ban magyar tannyelvű iskola indult 210 tanköteles gyermek számára, és hasonló óvoda is működött 70 gyermekkel. Ezekből az iskolából heten jutottak el erdélyi tanítóképzőkbe, de mire tanítók lettek, betiltották Moldvában az anyanyelvű oktatást. Csak 1990 után történtek különféle próbálkozások a magyar nyelvű oktatás lehetőségének részbeni megteremtésére.

Dani Péter és Kaszáp Ilona leánya – aki a keresztségben a Katalin nevet kapta ebből lett a Katinka, vagyis Tinka, családi nevét a román adminisztráció Nyisztorra változtatta – nem akármilyen családból származik. Szülei, nagyszülei moldvai viszonylatban tehetősebbek és föltétlenül az eszesebbek közé számítottak, édesapjának fűrészgépe, nagypapjának fogadóként is működő kocsmája volt, s a többet észszel, mint erővel elv szerint gazdálkodott. Én már csak idős és testileg megnyomorodott állapotban ismerhettem Kaszáp Istvánt, de hallatlanul sokat tanultam tőle a moldvai magyarság múltbéli és újabb kori helyzetéről. Őrá is gondolok, mikor azt kérdezem unokájától, dr. Nyisztor Tinkától, hogy milyen gyermekkori emlékei vannak szülőfaluja múltjáról, szüleinek, nagyszüleinek hagyományos világáról?

Nyisztor Tinka: Az első és meghatározó emlékeim talán azok, amiknek során rájöttem, hogy az iskolában egyet tanítottak, s nálunk otthon másról volt a beszéd. Amikor mi iskolába mentünk, az

1960-as évek elején, egy szót sem tudtunk olá Hul¹, de aztán valahogy megtanultunk. Én voltam az osztályomban a „román tudós”, mert néhány hónapig kórházban voltam sárgasággal, s ott rám ragadt valami abból a nyelvből. Ha valaki vécére akart menni az osztályból, én voltam a tolmács. Bár az első osztályokban a szomszéd faluból, Kicsiszaloncban való magyar, Bece Róza volt a tanítónőnk, ő sem beszélhetett velünk magyarul, de mégis jó volt, hogy tudtuk, érti, amit mondunk. Az iskolában nem volt sok bajunk, szóval nem vertek agyon, amiért nem tudtunk olá Hul, inkább a pap szidott bennünket,

1 A moldvai magyarok a ma hivatalosan románnak nevezett nép nyelvújítás előtti nevét használják, amihez náluk nem kötődik semmiféle pejoratív felhang. (HP)

hogy ne beszéljünk az utcán magyarul, meg a guzsalyast² tiltották, ahol mindenki magyarul beszélt és énekelt. Azt mondta azért, hogy ott rosszkodunk, de tudtuk, hogy a magyar beszédünkkel volt a baja. Később, aztán, mikor a közeli városba, Moinestre kerültem a gimnáziumba, már láttalak benneteket, hogy nyaranta járkáltok a faluban, hallottam, hogy magyarországiak vagytok, de hogy miért jöttetek...? Azt is tudtuk, hogy kiket büntettek meg, amiért beszélt veletek.

Nagyanyám egyszer elmesélte, hogy éppen húsvétkor meglátogatta őt Domokos Pál Péter, és a kisház ereszében³ egy ládára föl voltak rakva a kalácsok, amiket az ünnepre sütött. Péter bácsi nagyon megnézte a süteményeket, s nagyanyám úgy gondolta, hogy megkívánta azokat, mert biztosan éhes volt, de ő zavarában nem kínálta meg a vendéget. Péter bácsi abban a hitben élhetett, hogy Moldvában csak puliszkát esznek, és meglepődött a sok kalács láttán. Nagyanyám aztán sokáig búsulta, hogy nem adott neki kozonát⁴. Nagyapámhoz is sokan jártak, mert nagyon eszes ember volt. A negyvenes évek vége felé a Magyar Népi Szövetségnek is megyei elnöke volt egy ideig, még vonatot is bérelt, hogy kivigye a falut a somlyói búcsúba. De aztán hamar otthagya őket, mert látta, hogy a kommunisták fiókszervezete, s abban nem akart részt venni.

Gyermekkoromban sokszor végighallgattam a Magyarországról jött kutatókat, és bosszantott, hogy csak nagyapámmal akartak beszélni, s engem senki sem kérdezett semmiről. Pedig én is nagyon akartam volna beszélni velük, és nekem is lettek volna kérdéseim hozzájuk. Te sem kérdeztél meg soha.

Halász Péter: Most pótoljuk! Magyar Lajos azt írja Kőrösi Cso-

máról szóló versében, hogy „Akit feldob magából a nép, / Az nevében akarjon nagyot...!” Te mikor és hogyan érezted először, hogy tened kell valamit a szülőfalud népének kultúrájáért, identitásáért?

Ny. T.: A gimnáziumban jó tanuló voltam, s megfogadtam, hogy nagyon jól megtanulok románul, mert láttam, hogy a városokban sokszor ránk szóltak, még a buszsofőr is ránk ordított, hogy „csend legyen ott a sarokban, vagy beszéljetez románul!”. De hát nem tudtunk. A gimnáziumi osztályban rajtam kívül mindenki román volt, egyszer az orosz tanár megkérdezte: ki tudja, hogy mondják magyarul a kolbászt? Vagy a konyhát? A káposztát? Megmondtam, s rájöttem, hogy vannak szláv szavak, amiket mi is úgy mondunk. Az orosz tanár elmondta a franciáknak, s az megkérdezte tőlem: Tinka, maga magyar? Nem szóltam semmit, csak lehajtottam a fejem, és azt gondoltam, hogy eljön majd az idő, amikor emiatt nem kell lehajtanom a fejem.

Amikor Erdélybe mentem, még semmit sem akartam, csak tanulni. De az első szikrát mégis tőletek kaptam, akik gyűjteni jöttetek a faluba. Nagyapám tudta, hogy ti kutatók vagytok, s érteni szerettem

volna, hogy mit kerestek. Mert azt nem tudtam elfogadni, amit a szakusok mondtak, csak láttam, hogy érdeklődtek az életünk iránt, de nem értettem, hogy mi van rajtunk kutatható. Még a moldvai magyarokról sem tudtam semmit, csak akikhez búcsúba jártunk: Lészped, Kicsisalonc, Szerbek, Frumósza. Nagyapám beszélt a Szeret menti csángókról, de az nekünk természetes volt, hogy azok is magyarok, hiszen oda is jártunk búcsúba. Érettségi után egy évig franciát tanítottam az iskolában képesítés nélkül, de aztán rossz fát tettem a tűzre, mert az 1977-es népszámlálásakor, mint számlálási biztos, egy kollégámmal együtt nem voltunk hajlandók teljesíteni a parancsot, hogy aki magyarnak, vagy csángónak vallja magát, azt is románként írjuk be. Ezek után többet nem alkalmaztak a tanügyben, azt mondták azért, mert templomba járok. Pedig akkor nem is nagyon jártam, szinte ateista lettem. Dvořák cseh zeneszerzőnek van egy mondása, hogy aki elveszti az anyanyelvét, az nem tud Istennel kommunikálni. Moldvában a katolikus papok vesztették el elsőnek az anyanyelvüket. Sepsiszentgyörgyön aztán megtértem, templomba jártam, áldoztam. Óriási dolog, mikor az

2 Elsősorban fonás céljából való társas összejövetel, munkaalkalom, ismerkedés és szórakozás – volt.

3 pitvarban

4 húsvéti kalács (cozona u.a., rom.)

Isten nevét először hallod a templomban magyarul. Vagy kiderül, hogy a Mária, az egy név, nálunk úgy tudtuk, hogy az Isten. Nálunk nem volt Mária név, csak Marika. Istent és Máriát egyformán imádtuk és egyformán káromoltuk, például: „Megszidták a Máriámat!” De itt magyarul is lehetett tanulni a templomban, mert voltak imádságkönyvek.

H. P.: *A diktátor halálát követően a Moldvában született, Sepsiszentgyörgyön élő magyarok hamarosan megalapították a Moldvai Csángómagyarok Szövetségét, aminek elsődleges célja az identitás erősítése és a moldvai magyarok olyannyira hiányzó értelmiségi rétegének kinevelése volt. Miként indult ez a szervezet?*

Ny. T.: Még löttek, amikor öszeültünk Szentgyörgyön, a megyei könyvtárban, a már régebben ott élő, tőlünk való Ősz Eröss Péter bácsi munkahelyén, rajta kívül Kicsi Eröss Péter, aztán a diószéni Petrás Mária Brassóból, s még mások is. Január 8-án alakultunk meg, gyermekeket vittünk Sopronba Petrás Marival Brennbergbányára, nagyon jó volt. Később telefonáltak Bákóból, hogy mi van az iskolával, mikor lehet jelentkezni Budapestre? Mi semmit nem tudtunk, ezért fogtam magam s kiutaztam Pestre. Kallós Zoli bácsit megkaptam az

ócskapiacón, kérdi: mit csinállok? Az egyetem felől érdeklődöm. – Hát már nincs hely. – Hogyhogy nincs hely? S mi nem tudunk semmiről? Mondtam: Zoli bácsi, én holnap reggel „berúgom” Andrásfalvy ajtaját. Nekem nincs időm kihallgatást kérni, hát ő a kulturális miniszter! – Azt ne tegye – mondta –, s felvilágosított, hogy mi a teendő, kihez kell mennem. Így aztán én lettem a tizenegyedik. Bekerültem az előkészítőbe, s onnan az egyetemre.

H. P.: *S miért éppen a néprajz szakra?*

Ny. T.: Azért hogy megismerjem a kultúránkat. Már Sepsiszentgyörgyön jártam Gazda Klárhoz, Kósa Szántó Vilmához egy népfőiskola félére, s akkor megszerettem. A Nemzetközi Előkészítő Intézetben (NEI) pedig szerencsém volt, mert elég jól beszéltem magyarul, ezért nem a moldvaiak közé tettek, ahol írni-olvasni tanítottak, hanem az erdélyiekhez. Mert én beszélni tudtam magyarul, de írni-olvasni nem, úgyhogy külön jártam a Zsombolya utcába nyelvtant, meg helyesírást tanulni. A NEI-ben hirdettek egy történelmi versenyt, amit megnyertem, s így felvételi nélkül kerültem az egyetemre. A történelmet aztán feladtam, mert a kettőt nem bírtam volna. Depressziós lettem,

szörnyű nehéz volt, hiszen akkor már 33 esztendő voltam és borzalmasan komolyan vettem a tanulást. Mindenféle kifogást kerestem, hogy ezért, meg azért nem tudok tanulni, mindenkit meggyőztem, de görcsöltem, hogy milyen szégyen lesz, ha nem tudom elvégezni az egyetemet. Egyszer aztán kijött anyám, hogy lásson, s azt mondta: tudsz te tanulni, más itt a baj. Beteg vagy! Én kérdeztem: mit csináltak odahaza azzal, aki ilyen beteg volt? Azt mondta, még volt ilyen a faluban, de az felakasztotta magát!

A tanárain közül sokat foglalkozott velem Barabás Jenő, aki már nem tanított, mert nyugdíjas volt, de bejárt. Hozzá mentem, mikor kezdődtek a problémák, és olyan emberi hangon beszélt velem. Nem azt mondta – mert olyan is volt –, hogy senki sem foglalkozhat saját népcsoportja kultúrájával, mert arra „nincs rálátása”, de amíg nem kerültem orvoshoz, nem akart menni a dolog. Aztán gyógyszert kaptam, s minden tanárom tátott szájjal nézett, hogy jelesekre vizsgázom. Úgyhogy anyámnak igaza volt, s tényleg beteg voltam, s mikor meggyógyítottak, akkor ment a dolog.

Nem tudtam helyesen írni, s ma sem tudok. Meg kellett győzőnöm magam, hogy írjak. Inkább hibásan, mint sehogy. Emlékszem Mohay Tamás tanár úr mondta: Tinka leszek a titkárja, de írjon! Aztán úgy lettem táplálkozástudomány kutató, hogy Kisbán Eszter professzorasszony kihalászott. Csak az volt a bajom, mint a legtöbb parasztszármazású embernek, előbb meg kellett magamat győzőnöm, hogy ez fontos terület. Nem is ő győzött meg, hanem Svájcban, a francia történészek. Ők kezdték hangsúlyozni, még az 1930-as években, hogy ez nagyon fontos része az életmódnak. Egyre jobban érdekelt, jó tanárok előadásaira jártam, s meggyőztek. Nem akartam én

kutató lenni, de láttam, hogy én tudom megírni a hagyományos táplálkozásunkat, mert Moldova Európában olyan elmaradott régió, ahol az ipar még nem hatott úgy, mint tőlünk nyugatabbra. Rájöttem, hogy olyasmit tudok, amit más nem tud megírni. A doktorimnál is fölismertem: nekem nem „filózni” kell, nem szövegelemzésre, meg elméletek gyártására van szükségem, hanem aprólékosan le kell írnom, amit megláttam, megfigyeltem, amit tudok. Sokszor figyelmeztetett a témavezetőm, meg mások is, hogy Tinka, írd már le és magyarázd meg... Hát ez olyan nyilvánvaló... Azt mondták: nem az, mert ezt senki nem tudja rajtad kívül. Ez sokszor bosszantott, meg untam is, mert ezek sztereotípiák voltak. De csak számomra!

H. P.: *Domokos Pál Péter, a csángók „vándorapostola” azt mondta: „Én nem találtam ki új elméleteket, hanem a meglévőket kutattam”.*

Ny. T.: Én is így gondoltam, s eljutottam oda, hogy rájöttem, mit nem tudok. És ez nagyon fontos! Rájöttem, ha a forrást tudom rögzíteni, akkor az a dolgom. A doktorimban is ez van, s nem szégyellem. De azért nagyon éreztem a hátrányát, hogy nem értelmiségi csa-

ládban születtem, s nem könyvek között nőttem föl.

1996-ban végeztem, s dr. Kisbán Eszter mindent megtett, hogy akkreditáltasson a doktori iskolába. De felvételiztem az egyetem által szervezett frankofon iskolába is, aminek Bukarestben volt a központja, ám oda Magyarországról senki sem akart menni. Azt gondoltam, hogy meg kellene nézni, mit tanítanak ott? Mehetek a terepre! Még két leányt szereztem, akikkel együtt jártam franciára, az egyik etnológus volt, a másik szociológus. Eljöttek, aztán elmentek nyugatra. Én azért mentem Svájcba, hogy tökéletesítsem a francia tudásomat, meg tudtam, hogy onnan jönnek diákok Kolozsvárra és eljöhettek velük, mint tolmács.

Mikor készültem Svájcba, a Duna Tv-ben megkaptam az özszes svájci magyar egyesület címét, s mindjárt írtam nekik. Kettő válaszolt is, az egyik Szöllősi tanár úr, s még egy másik család, ahol a férfi magyar volt, s az asszony francia. Nagyon összebarátkoztunk, s megismertem a többi környékbeli magyar családot is. Aztán beálltam dolgozni egy étterembe, hogy egy kis pénzzel jöjjenek haza. Sokat kerestem, abból vettem az autóm, s megcsináltattam a fürdőszobám. Keményen dolgoztam, s az

egyetemen nem akarták fölfogni, miért megyek haza? Mondtam, mert az a hazám, ott a szülőföldem, s anyám beteg lett.

Svájcban sokat tanultam és tapasztaltam a különböző népek együttéléséről. Itthon a papok azt mondják: „mit akarunk, milyen magyar nyelven mondják a misét, mikor minden faluban más a dialektus”. Ez igaz, de Svájcban, a német kantonokban az iskolai órán beszélnek a német irodalmi nyelvet, s a szünetben a tanár is átvált a helyi dialektusra. Nálunk senki se kért „csángó nyelvű” misét, azt csak a tudatlanok vagy a rosszdulatúak emlegetik. Mi mindig magyar nyelvű misét és vallásgyakorlatot kértünk a román mellé.

H. P.: *Mihez kezdél otthon, Pusztinában?*

Ny. T.: Hazajöttem, s próbáltam állást keresni, de nem találtam. Az volt a baj, hogy túlképzett vagyok, így hát meg kellett élnem, mint szabadúszó. A svájci konyha segített. Sokan jöttek hozzám, s én vendégül láttam mindenkit, csak úgy. Barátaim eligazítottak, hogy kérjek valami pénzt az ismeretterjesztő előadásért, amivel bemutatom a falut, és az ételekért is. Svájcban megtanultam, hogy nem kell szégyellnünk a puliszkát, meg semmit sem, ami a kultúránkhoz tartozik. Mert idehaza ezt sulykolták belénk. Tervezem, hogy előbb-utóbb létrehozok egy szociális konyhát valamelyik kiüresedett házban. Mert végzetesen előregedett a falu, nincs, aki gondozza az öregeket, de gyermekeik, unokáik, akik nyugaton dolgoznak, meg tudnák fizetni a szüleik ellátását. Én pedig szeretek főzni, számomra a hagyományápolás egyenlő az „ételek ápolásával”. Öregeinknek pedig hasznukra volna, ha naponta akár csak pár órára közösségben lehetnének. Itt nálunk azelőtt nem sokan tudták, hogy mi az a depresszió, meg a stressz, de látom, hogy mennyi a világban az

idegbajos ember. Ez a következménye a hagyományok elhagyásának, mert mindenkinek állandóan ki kell találnia, hogy mit hogyan csináljon. Gondolkodni kell, hogy merre vezet az út, ha nem a kitaposott ösvényen járunk. Egy falu közösségének életét megkönnyíti, ha a hagyományok szerint él és dolgozik. Édesanyám mondta egy olyan lakodalom alkalmával, amikor sok mindent akartak benne megújítani, s kavarodás lett, hogy: „Azért jó mindent úgy csinálni, mint a világ – vagyis a szokás – mert akkor tudod, mit kell csinálni.”

H. P.: *Doktori disszertációdát a moldvai magyarok hagyományos táplálkozáskultúrájáról írtad. Aztán tovább folytattad a gyűjtést és a kutatást, aminek eredményeként két könyved és több tucat tanulmányod jelent meg. Mik a moldvai magyarok táplálkozáskultúrájának legjellemzőbb vonásai?*

Ny. T.: Jellemző volt például a napi kétszeri étkezés: nálunk nem volt reggeli. A másik jellemző a savanyú ízvilág: a levesek túlnyomó része savanyú. És jellemző a levesek jelenléte. Svájcban például ma már alig van leves, eltűnt az étkezés gyakorlatából. Az európai kutatásban általában a szegények táplálékként tartják számon a leveseket, de itt, Kelet-Európában ez nem így van, hisz gondoljunk csak az ünnepi ebédek alkalmával a húsvésre vagy gombóclevésre. Süteményeket, tésztákat pedig nálunk nem nagyon használtak. Korábban ez Erdélyben is így volt, talán azért is, mert a moldvai magyaroknak nem volt közülük való középosztályuk, akiktől a polgári szokásokat átvehették volna.

H. P.: *Néprajzi kutatásaid, vagy mondjuk úgy aprólékos megfigyeléseid mellett közösségszervezéssel is próbálkoztál. Ez különösen nehéz lehetett, hiszen a moldvai magyarság körében, mozaikszerű múltja*

és szétszórt települései, valamint csonka társadalomszerkezete következtében még a közelmúltban, az alig több mint kétszáz éve települt Pusztinában sem lehetett erős hagyománya a közösségi gondolkodásnak, ami pedig oly jellemző volt a székelység körében, ahonnan kiszakadtatok. Hogyan született meg nálatok a Szent István Egyesület? Mivel foglalkoztok, milyen közösségi igényeket elégítetek ki?

Ny. T.: 2000-ben alakítottuk meg, vagyis hoztam létre. Elsősorban az volt az oka, hogy egyre többet kellett leveleznem az anyanyelvű vallásgyakorlat érdekében, papokkal, püspökökkel, a bukaresti nunciussal..., s a bákói Csángó Szövetség, – aminek pedig benne voltam a vezetőségében, vallásügyi felelőse voltam – ki tudja milyen sugallatra megtiltotta, hogy a logója alatt, a fejléces papírján írjak leveleket. Azt mondták, írjak a saját nevemben. Mondtam: ne vicceljete, én a közösségemet akarom képviselni. Nem értették! Ezért létrehozta a Pusztinai Szent István Egyesületet, s templomunk védőszentjéről neveztük el. Hála Istennek a Vatikánban és a nunciaturán másként gondolkodnak egy civil szervezetről, ezt már nem lehetett

lesöpörni. Így jutottunk el 2006-ban a Vatikánba is, mert a jászvásári püspökség nem akart velünk szóba állni. Pestről szerveztem az utat, aztán két asszony utánam jött Pusztinából, s onnan repültünk Rómába. Ők ugyan nem tudtak bekapcsolódni a tárgyalásainkba, mert nem tudtak franciául, de milyen jó, hogy ott voltak, mert elmondták nekem, hogy mielőtt kijöttek volna, a pusztinai pap fűt-fát ígért, még magyar misét is. Kérdezte a vatikáni diplomata, hogy milyen nyelven kommunikálunk egymással? Csodálkozott, hogy az asszonyok is tudnak magyarul, mert őket addig azzal etették, hogy csak én beszélek a faluban magyarul. Azt is tisztáztuk, hogy mi nem „csángó nyelvű misét” kérünk, hanem magyar nyelvűt. Ott meg is ígérték, de aztán visszakoztak, hogy ez nagyon kényes kérdés. Annyit értünk el, hogy hetenként egyszer, délutánonként bemehetünk a templomunkba és imádkozhatunk magyarul, ha pedig jön valahonnan egy magyar csoport és hoznak magukkal papot, az misézhet nekik az anyanyelvünkön. Most már nem kell ehhez külön engedély a plébánostól. Ennyit értünk el Rómában.

A Szent István Egyesülettel azért sok mindent meg tudunk vállalítani. Ha minden faluban lenne egy ilyen egyesület, már rég megoldódott volna a helyzetünk. Kikerekedett szinte magától az imacsoportunk, bár voltak, akik lemorzsolódtak, mert a faluban kevesen mernek eljönni a templomba, hogy magyarul imádkozzanak. Nem tudom, mivel befolyásolják őket, mert az a gyóntatószékben történik. Az öregebb asszonyok például attól félnek, hogy a pap nem temeti el őket, ha megtudja, hogy magyarul imádkoznak. Pedig Krisztus után II. János Pál pápa is meghagyta, hogy: ne féljete! Ha elmegyünk valahová, akkor inkább jönnék az asszonyok. Nyilván az csábítóbb, meg akkor nem félnek. Aztán virrasztunk és imádkozunk a halottak mellett, ahol vállalják, vagy kérik. Minden csütörtökön imádkozunk, nálam a lakáson, vagy ha beengednek, akkor a templomban. Mert a házam kicsike, s voltunk néha negyvenen is. Megjelentettünk két füzetecskét régi magyar imádságainkkal, énekeinkkel. Az asszonyaim pedig megtanultak olvasni is magyarul, hiszen csak román nyelvű iskolába járhattak. Amióta magyarul imádkozunk, megszokták, hogy megyünk Magyarországra, Erdélybe is misékre, s imádkozzuk, énekeljük a szép régi énekeket. Azt mondják, könnyű a pusztinaiaknak, mert ők tudják! Miért nem tudják ők is? Mi sem tudtuk! Akik még tudták, azok az öregek többnyire már meghaltak, mi is úgy tanultuk meg. Ha a magyar tanárok segítenének, még jobb lenne, mert a gyermekek is bekapcsolódnának. Mit csináljak? Én csak a jó példát mutatom, de ha nem fogadják?

A Kácsikán⁵, Nagyboldogasszony napján tartott búcsúra való menet előtt Pusztinában zárándokmisét szervezünk, s ilyenkor a Kácsikában miséző pap előtte nálunk szolgál, amit nem könnyű megszervezni. Minden faluból, ahonnan a zárándokút költségét fizeti a Csángó Szövetség, először ide jönnek hozzánk, s misét hallgatnak. Mikor Bíró László püspök atya eljött Magyarországról, akkora ünnepség volt, hogy még a papunk is megszólalt magyarul. Rá két esztendőre jött Székely János püspök úr Szombathelyről, s jött az idén is. Eljárunk a környékbeli falvak búcsúira, és ott is imádkozunk, énekelünk.

A januártól engedélyezett havonkénti bákói magyar nyelvű mise, ha áttételesen is, de a mi munkánk eredménye. Közvetlenül a pápalátogatással függ össze, de nem a jászvásári püspökség kezdeményezte, hanem elébe akartak menni, nehogy ismét kérjük, mikor itt lesz a pápa. Volt előtte egy püspöki konferencia Csíksomlyón, s arra készítettem egy helyzetjelentést a magyar anyanyelvű vallásgyakorlat moldvai helyzetéről. Megírtam a pusztinaiak nevében, és aláírta a többi moldvai magyar szervezet is. Ezt átadtuk a bucaresti nunciussnak, Jakobinyi György érsek úrnak és Tamás József püspök atyának. A nuncius azt válaszolta, hogy hölgyem, igaza van, de ha maguknak csángó mise kell, akkor forduljanak Jakobinyihoz, s ha lesz csángó liturgikus könyv, akkor minden további nélkül meglesz a miséjük. Gondoltam: az iskoláját, ezt is megettették a jászvásáriak! Írtam neki: Nuncius atya! Mi mindig magyar nyelvű misét kértünk! Van magyar liturgikus könyvünk, s ha

jön hozzánk egy magyar pap, abból miséznek. S az nekünk jó, más nem kell! Magát felültették a jászvásáriak. De éreztem, hogy van remény, mert ez a nuncius már emberi hangon beszélt velünk.

Aztán mielőtt jött a pápa, engedélyeztek januárban havonta egy magyar misét Bákóban. Félix atya, akit több mint 10 éve küldtek Budapestre, hogy tanuljon magyarul misézni, a mise után telefonjáról elkezdte felolvasni, hogy milyen választ adtak a kérésünkre. „Vegyük tudomásul, hogy nincs csángó nyelvű mise, ezután ne is kérjünk csángó nyelvű misét, mert lesz magyar nyelvű, havonta egyszer Bákóban.” Persze mi sohasem kértünk csángó nyelvű misét, csak magyart. A régi énekeiket használják a misén a szabályos miserendben, ahogy be van iktatva. S a régi magyar énekeiket énekeljék, s vigyázzanak a kultúrájukra!.. és így tovább. Ezt írta a nuncius, de még nem kaptam kézhez, csak egy semmitmondó száraz hivatalos írást a püspökségtől.

Sajnos a bákói Csángó Szövetséggel nem tudok összefogni, abból kiléptem. Amikor a moldvai magyar szervezetek tanácskozásán bejelentettem, hogy létrehozok egy katolikus szervezetet, és kibővítem a pusztinai Pusztinai Szent István Egyesület tevékenységét, leszavaztak. Így most már csak a pusztinaiakat szervezem. A templomban minden pénteken keresztutat járunk. A Szent István Egyesület tagjai közül, akik nem tudják, azok olvassák a szöveget – mert már megtanultak magyarul olvasni –, és közösen énekeljük a régi énekeinket. Ha akad papunk, akkor misét szervezünk a templomba, ha nem, akkor imádkozunk

5 Kácsika (Cacică) község, plébánia, búcsújáráshely Bukovinában, Radóc közelében. 1920. előtt az Osztrák-Magyar Monarchia része. A 18. sz.-végén az osztrákok által megnyitott bányához telepített lengyel, szlovák, ruszin és német bányamunkások hozták létre. 1900-tól lazarista papok érkeztek, s ők építették fel mai templomát, amit 1904-ben szentelték fel. Ezt követően alakították Kácsikát búcsújáráshellyé. A moldvai magyarok az 1960-as évektől kezdve járnak Kácsikára, papjaik ösztönzésére, amivel a Csíksomlyó iránti érdeklődésüket kívánták mérsékelni. A Moldvából érkező csángómagyarok a Somlyón megismert cselekedeteket gyakorolják: megcsókolják az oltár alatti ravatalon fekvő Mária szobrot, virágokat szentelnek, s egyre többen vesznek részt a búcsú alkalmával bemutatott magyar nyelvű misén.

Felhasznált irodalom

- Benkei Ildikó
2008 Szent István gyermekei. Nyisztor Tinkával beszélget Benkei Ildikó. Magyarok lenni XLIV. Kariosz Kiadó. Budapest
- Halász Péter
2016 „Nem a címek, hanem a tudás...” Nyisztor Tinka és Iancu Laura – két moldvai magyar néprajzi doktor arcképe. Néprajzi Hírek 2. 76–83.
- Nyisztor Tinka
1999 A magyar táplálkozáskultúra változásai Moldvában. In: Pozsgai Péter (szerk.): Tűzcsiholó. Írások a 90 éves Lükő Gábor tiszteletére. Budapest 683–696.
- 2013 Hétköznapok és ünnepnapok. A moldvai magyarok táplálkozási etnográfiaja. Kriza János Néprajzi Társaság. Kolozsvár
- 2015 Magyarul imádkoznak Szent István gyermekei a templomban. Szent István Egyesület. Pusztina
- 2018 Itt van anyánk, Mária. Pusztinai Szent István Egyesület és Hargita Megyei Kulturális Központ. Székelyudvarhely
- Nyisztor Tinka – Pákozdi Judit
2009 Csángó galuska. Babér Kiadó. Budapest

nálam. Mióta beengedtek a templomba, ott imádkozunk, de azért nálam is összegyűlünk, mert mindig van mit megbeszéljünk. Nálam fogadjuk a vendégeket is. Biztatom az asszonyokat, hogy készítsenek eladnivaló tarisznyát, szőtteseket, falravaló varrottasokat. Mindenkinék mondom, hogy legalább egy-két darabot őrizzenek meg mintának a honcsánt⁶ szőtteseikből, varrottasaikból, mert eljön az idő, mikor már nem tudunk másikat készíteni, mert nem tudjuk, milyen volt a régi. Csinálunk felöltötött babákat, ágyterítőket, azzal sok munka van, de nagyobb a pénz is benne. Szőttem abroszokat, mert ami anyám után maradt, azt már mind megvették. Szeretek főzni is, szőni is, különben is azzal jöttem haza Svájból, hogy csak azzal foglakozom, amit szeretek. Ez a jelszavam, ha nem is tudom mindig megtartani.

Pusztinában tehát közösségépítéssel, kultúrával foglalkozom. Most már eljutottunk a Szent István Egyesülettel oda, hogy elég sok vendégünk van, sokszor csoportok is jönnek: 40-50 személyt fogadunk egy-egy ebédre, vacsorára, amit én főzök az asszonyok segítségével. Kiosztom nekik a szállóvendégeket, ők is kapnak valamit, nekem is marad. Szóval az egyetemeken kapott elméletek mellé a svájci ét-

teremben jól megtanultam, hogyan kell a vendéglátást a gyakorlatban megvalósítani.

Nem könnyű tehát a moldvai magyarok saját érdekeinek képviselete, különösen, ha maguk sincsenek teljesen tisztában vele, és súlyos ellenerők működnek. De amit Pusztinában létrehoztál, s még ezután fogsz megvalósítani, az mutatja, hogy nem elveszett, nem reménytelen ügy a moldvai magyarok művelődési értékeinek, hagyományainak őrzése és megélése. Bizzál benne, hogy előbb utóbb lesznek nemcsak segítőd, hanem követőd is!

Vagy talán már vannak is, csak még nem ismerted fel őket.

NYISZTOR TINKA Néprajzkutató, közösségszervező, 1957-ben született Románia Moldva nevű tartományában, a Bákó megyéhez tartozó Pusztinában. 1976-ban. Román nyelvű általános és középiskola után Moinești-en érettségizett, majd éveken át Erdélyben élt, Sepsiszentgyörgyön számítástechnikai tanfolyamot végzett. 1996-ban diplomázott a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem néprajz szakán, de tanult Bukarestben és a svájci Neuchatelben is. 2001 óta újra a szülőfalujában él. 2008-ban védte meg a doktori disszertációját az ELTE-n. Alapítója és vezetője a Pusztinában működő Szent István Egyesületnek, s néprajzi kutatásai és a falusi turizmus szervezése mellett elsősorban a moldvai magyarok anyanyelvű vallásgyakorlata feltételeinek megteremtésén fáradozik.

HALÁSZ PÉTER (Bp. 1939.) Az Agrártudományi Egyetemen kapott diplomát 1962-ben. A Kiskunsági Állami Gazdaságban gyakornok, majd brigádvezető, az Agrártudományi Egyetemen ügyintéző, az Agrárgazdasági Kutató Intézetben tud. munkatárs, tud. főmunkatárs, a Magyar Művelődési Intézetben igazgató, tud. főmunkatárs, a Duna Televízióban főszerkesztő, a Magyar Művelődési Intézet főtanácsosaként 2010 őszén ment nyugdíjba, de nem nyugalomba, azóta Gyimesközéplakon él és dolgozik. – Az AKI-ban agrárökonómiával, a mezőgazdasági kistermeléssel, az elmaradott térségek fejlesztésével foglalkozott, a Duna Televízióban a közművelődési műsorokért felelt, az MMI-ben főleg a külhoni magyar kulturális szervezetekkel tartotta a kapcsolatot. 1960-tól résztvevett az Önkéntes Néprajzi Gyűjtőmozgalomban, a Magyar Néprajzi Társaság Önkéntes Gyűjtők Szakosztályának titkára, majd elnöke; 1968-tól kapcsolódott be a honismereti mozgalomba, szerkesztette a Honismeret folyóiratot, 1995-2010 között a Honismereti Szövetség elnöke. 1990-2010 között a Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesület titkára. 1966 óta foglalkozik a moldvai magyarok történelmével és néprajzával. Munkájának eredményét néprajzi tanulmányokban, nemzetpolitikai esszéikben teszi közzé.